

"דְּבַר נָא בְּאָזְנֵי הָעַם וַיִּשְׁאַלוּ אִישׁ מֵאֵת רֵעֵהוּ... כָּלִי כֶסֶף וְכָלִי זָהָב"

ספר שמות פרק יא

(ב) דְּבַר נָא בְּאָזְנֵי הָעַם וַיִּשְׁאַלוּ אִישׁ מֵאֵת רֵעֵהוּ וְאָשָׁה מֵאֵת רֵעוּתָהּ כָּלִי כֶסֶף וְכָלִי זָהָב:

מסכת ברכות ט, א-ב.

דבר נא באזני העם. אמרי דבי ר' ינאי: אין נא אלא לשון בקשה אמר לו הקב"ה למשה בבקשה ממך אמור להם לישראל בבקשה מכם שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב שלא יאמר אותו צדיק ועבדום וענו אותם קיים בהן ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהן אמרו לו ולואי שנצא בעצמינו...

אמנם מצינו רעיון זה גם לעיל בפרשת שמות שאמר ה' למשה מראש – במעמד הסנה:

ספר שמות פרק ג

(כא) וְנָתַתִּי אֶת חַן הָעַם הַזֶּה בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וְהָיָה כִּי תֵלְכוּן לֹא תֵלְכוּ רִיקָם: (כב) וַיִּשְׁאַלְהָ אִשָּׁה מִשְׁכַּנְתָּהּ וּמִגֵּרַת בֵּיתָהּ כָּלִי כֶסֶף וְכָלִי זָהָב וְשִׁמְלַת וְשִׁמְתָם עַל בְּנֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם וְנִצַּלְתֶּם אֶת מִצְרַיִם

מדרש רבה שמות פרשה ג פסקה יא

(יא) ונתתי את חן העם מה שאמרתי לאברהם ואחר כך יצאו ברכוש גדול

אני עתיד לעשות אתכם לחן בעיני מצרים כדי שישאילום וילכו מלאים.

בכדי שלא יהא פתחון פה לאברהם אבינו לומר ועבדום וענו אותם קיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם...

•

בפרשתנו [בא] מובנת ההנמקה של 'נאי' - כי אילולי טרוניית 'אותו צדיק', היו ישראל מוותרים כדי להקדים יציאתם תיכף, אבל בפרשת שמות!?

אמנם המדרש נזקק להסביר: מדוע הוצרך הקב"ה להודיע למשה על ה'רכוש גדול' בטרם קבל השליחות? כי אחרת לא יונח אצלו כיצד ייצאו ממצרים, בלי 'רכוש גדול' שהובטח?

אבל מדוע נזקק לנמק קיום ההבטחה, בגלל 'אי הנעימות' מא"א ע"ה?! - וכי לולי זאת אינו צריך לקיים הבטחתו!?

•

עיינו בדיוקים בשני מאמרי דו"ל אלו

והביאור בזה:

הקב"ה מחוייב לקיים הבטחתו בכל מקרה והיה יכול לקיימה גם ללא 'שאלת הזהב'

[אם ע"י מרגליות משמים

או ע"י שירוקנו אותם בימי החושך]

אבל אז הייתה נותרת טרונייתו של אאע"ה

'לא קיים בהם'

וכדי למנוע הטרונייה:

לפי המדרש רבה – 'כדי שישאילום'

שהמצרים מרצונם יתנו להם

לפי הגמרא בברכות – וישאלו

שבני ישראל יתבעו וידרשו

מהמצרים

ספר בראשית פרק טו

(יג) וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדַע תִּדְעַ כִּי גֵר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעִבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: (יד) וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבְדוּ דָן אֲנִי וְאַחֲרָי כֵּן יֵצְאוּ בְּרִכְשׁ גָּדוֹל:

יינה של תורה:

כל ירידת הנשמה בגוף
כמוה כ'גלות מצרים'

ותכלית סבל הנשמה בהתמודדות עם
מיצרי החומריות של עוה"ז:

בירור הניצוצות מכל ענייני העולם
והפיכתם לקדושה

גם השגת עילוי הנשמה
לדרגה גבוהה יותר משהייתה למעלה

והדיון עתה הוא:

מה משתי המטרות הללו הוא העיקר?

האם העיקר הוא
בירור וזיכוך העולם – דירה בתחתונים
לשלוף מהם את ניצוצות הקדושה
שנפלו בהם

ואגב זאת
תקבל הנשמה עילוי עצמי
כפיצוי על טירחתה למען שבירת
הקליפות

או שמא העיקר הוא:
שהנשמה תתעלה למדריגה נעלית
ברם, כדי להשיג זאת
צריכה היא לברר את העולם

שתי הגישות קשורות להבדל בין המדרש והגמרא

וזוהי דעת המדרש [בשמות]:

'שלא יהיה פתחון פה לאברהם אבינו'

[לא על עצם ההבטחה שתתממש בכל צורה]

אבל טענתו תהיה:

ועבדום וענו אותם קיים בהם ואחרי
כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם!!!

מוסיפה ע"כ הגמרא [בפרשת בא]:

לא די בזה שהמצרים מיזמתם הם
ישלמו לישראל

כי עדיין יכול להתפרש כמתנה
או כהענקה לעבד המשתחרר

ותחושת ישראל תהא
כ'קבצנים' בנהמא דכסופא

אמנם יזמתם של המצרים תוכיח
שהרכוש גדול יועד מלכתחילה
עבור ישראל

אבל אין בזה 'קיים בהם' בשלימות
אלא רק כאשר

(ב) דְּבַר נָא בְּאֲזְנֵי הָעַם וַיִּשְׁאַלוּ אִישׁ מֵאֵת
רְעֵהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רְעוּתָהּ כָּלִי כֶסֶף וְכָלִי
זָהָב:

**אם הם ידרשו את המגיע להם כ'שכר עבודה'
על כרחם של מצרים אזי יידגע 'אותו צדיק!'**

'וישאלו' = וידרשו !!!

חנה: הוא שאול לה'
שאל ממני ואתנה גויים נחלתך

**ויש לחקור: מה תכלית ה'רכוש גדול'?
עונש למצרים או פיצוי לבני ישראל?**

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צא/א

שוב פעם אחת באו בני מצרים לדון עם
ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו
הרי הוא אומר (וה) נתן את חן העם בעיני
מצרים וישאילום תנו לנו כסף וזהב
שנטלתם ממנו...

אמר להן מהיכן אתם מביאין ראייה
אמרו לו מן התורה אמר להן אף אני לא
אביא לכם ראייה אלא מן התורה שנאמר
ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים
שלשים שנה וארבע מאות שנה תנו לנו
שכר עבודה של שלשים ריבוא ששיעבדתם
במצרים שלשים שנה וארבע מאות
שנה...

**מסיפור זה משמע שהוא 'שכר עבודה' [פיצוי]
אבל מהפסוק משמע שהוא המשך של 'דן אנכי'**

ומאי נפקא מינה?

אם הוא 'עונש למצרים'

[אלא שמועבר לקרבנותיהם]

לא משנה כלל באיזה אופן ישולם לנפגעים

[למשל אילו היו לוקחים ישראל מהם את
כל כספם וזהבם בשלשת ימי האפילה,
היתה הבטחת-העונש מתקיימת]

אבל אם הוא 'שכר עבודה'

צריך שיורגש שהם מיזמתם משלמים